

Απευθείας Εναρμόνιση

(Οδηγίες για τον καθηγητή)

Γενικές Πληροφορίες

1. Τι είναι το μάθημα της Απευθείας Εναρμόνισης στο πιάνο:

Αφορά την απευθείας εκτέλεση στο πιάνο, μιας δοσμένης μελωδικής γραμμής στη φωνή του μπάσου και στη φωνή της σοπράνο αντίστοιχα, με τη μορφή ενός τετράφωνου θέματος Αρμονίας.

2. Τι ζητείται από τον μαθητή στις Πτυχιακές εξετάσεις Αρμονίας:

Εντός περίπου 10 λεπτών καλείται ο μαθητής ενώπιον της εξεταστικής επιτροπής, να εναρμονίσει μία δοσμένη μελωδική γραμμή στη φωνή του Μπάσου και της Σοπράνο αντίστοιχα, διάρκειας 8 - 10 μέτρων περίπου, που περιλαμβάνει εύκολες ρυθμικές αξίες, μετατροπές, ξένους φθόγγους και αλλοιωμένες συγχορδίες. Η εναρμόνιση αυτών των γραμμών πραγματοποιείται με τον απλό - κάθετο τρόπο παιξίματος, όλοι οι φθόγγοι των βαθμίδων παίζονται ταυτόχρονα και όχι με τη μορφή απλής συνοδείας (βλ. στο τέλος του βιβλίου, κεφ. «Προτάσεις Πιανιστικής Συνοδείας»).

3. Πότε πρέπει ο μαθητής να ξεκινήσει το μάθημα της Απευθείας Εναρμόνισης:

Ο μαθητής μπορεί να ξεκινήσει τη μελέτη του παρόντος βιβλίου, από το Α' έτος του Ειδικού Αρμονίας και αφού πρώτα έχει διδαχθεί την ύλη που αφορά τη σύνδεση των κύριων συγχορδιών, μέχρι και την Α' αναστροφή.

4. Άλλες χρήσεις του παρόντος βιβλίου

Το παρόν βιβλίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για το μάθημα που αφορά την εξάσκηση της *Αρμονικής Υπαγόρευσης διαδοχής συγχορδιών (Dictée)*. Για τον σκοπό αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως βάση, η *Άσκηση 2* από κάθε μάθημα καθώς και οι ασκήσεις που περιγράφονται στο τέλος κάθε κεφαλαίου.

Επίσης απευθύνεται και σε μουσικούς, που θέλουν κυρίως σε πρακτικό επίπεδο, να κατανοήσουν και να προσεγγίσουν με απλό και εύκολο τρόπο, τα είδη και τις διαφορές θέσεις των συγχορδιών, τον τρόπο που αυτές συνδέονται μεταξύ τους, αλλά και την εκμάθηση μιας απλής «τυπικής» συνοδείας στο πιάνο. Με πολύ απλά λόγια, έχοντας κανείς μια μελωδική γραμμή, άμεσα να είναι σε θέση να την εναρμονίσει, απλά και σωστά.

Για την καλύτερη χρήση του παρόντος βιβλίου στο μάθημα

Εξηγούμε στον μαθητή:

- i. Τι είναι το μάθημα της Απευθείας Εναρμόνισης στο πιάνο
- ii. Τι ζητείται από τον μαθητή στις Πτυχιακές εξετάσεις Αρμονίας
- iii. Δείχνουμε σε γενικές γραμμές τι περιλαμβάνει το βιβλίο
- iv. Στεκόμαστε ιδιαίτερα στον τρόπο των κλιμάκων που εμφανίζονται στο τέλος του βιβλίου και εστιάζουμε στις διαφορές μεταξύ των.
- v. Εξηγούμε και δείχνουμε στο πιάνο, τους εναλλακτικούς τρόπους συνοδείας (βλ. στο τέλος του βιβλίου, κεφ. «Προτάσεις Πιανιστικής Συνοδείας») και το πώς μπορούμε να μετατρέψουμε τις απλές συνδέσεις των συγχορδιών σε μια όμορφη συνοδεία, εστιάζοντας συνάμα στον δαχτυλισμό που πρέπει να ακολουθείται.
- vi. Μετά από όλα αυτά προχωρούμε στις ασκήσεις, ακολουθώντας τις παρακάτω οδηγίες.

Απευθείας Εναρμόνιση

(Οδηγίες για τον καθηγητή)

Άσκηση 1

Στην Άσκηση 1 γράφουμε τις βαθμίδες και δείχνουμε στον μαθητή μέσω μιας απλής σύνδεσης, (π.χ. I – V – I), τους κοινούς φθόγγους που πρέπει να κρατηθούν και με ποια δάχτυλα (στα επόμενα μαθήματα ο μαθητής θα πρέπει να αναλύει και να γράφει τις βαθμίδες μόνος του).

Στεκόμαστε στην σύνδεση I – V – I δείχνοντας χωριστά, πρώτα στο αριστερό χέρι, πως με τα συγκεκριμένα δάχτυλα που αναγράφονται στην άσκηση, μπορεί να μεταφέρει την παραπάνω σύνδεση και σε άλλες κλίμακες (όπως μια τυπική άσκηση πιάνου από το Hanon) χωρίς να χρειάζεται να «μετράει» κάθε φορά για να βρει σε κάθε κλίμακα ποια είναι η V βαθμίδα, η IV, η VII και ούτω καθεξής. Λέμε δηλαδή ότι τοποθετώντας το 2^ο δάχτυλο στην πρώτη νότα μιας κλίμακας, η V βαθμίδα είναι ήδη στο 5^ο (φυσικά δεν παραλείπουμε να πούμε ότι πάντοτε θα πρέπει να σχηματίζεται 4^η καθαρό διάστημα).

Στη συνέχεια κάνουμε το ίδιο και για το δεξί χέρι, εστιάζοντας στους κοινούς φθόγγους που πρέπει να παιχτούν με τα ίδια δάχτυλα. Τονίζουμε το γεγονός ότι όλοι οι φθόγγοι στο δεξί χέρι, κινούνται με γειτονικές σχέσεις μεταξύ τους (με διαστήματα 2^{ης} - 3^{ης} το πολύ).

Επίσης επισημαίνουμε στον μαθητή, ότι πρέπει να διαβάξει τις ασκήσεις από κάτω προς τα πάνω και να «χτίζει» στο πιάνο τις διάφορες βαθμίδες, από αριστερά προς τα δεξιά.

Μόλις παίζουμε 2 έως 3 φορές την παραπάνω σύνδεση (I – V – I), τον παροτρύνουμε και τον βοηθάμε να τη μεταφέρει άμεσα και σε δύο - τρεις άλλες «εύκολες» κλίμακες (π.χ. στη Σολ+, Φα+, Λα-) αλλά να προσπαθήσει τη μεταφορά αυτή, μόνο μέσω του δαχτυλισμού (δηλ. μόνο με τη μνήμη του χεριού) και έχοντας υπόψη του μόνο τον οπλισμό της παρούσας κλίμακας.

Εξηγούμε δηλαδή, ότι για τη σύνδεση των βαθμίδων από κλίμακα σε κλίμακα, απαιτείται μόνο μια απλή μεταφορά των ίδιων δαχτύλων και η γνώση του οπλισμού της κάθε κλίμακας. Βεβαίως, σε κάποιες συνδέσεις, ο δαχτυλισμός μπορεί να διαφοροποιείται πιο ελεύθερα, ιδιαίτερα στο αριστερό χέρι. Παρ' όλα αυτά, σε κάποιες βασικές συνδέσεις βαθμίδων, τηρείται ο δαχτυλισμός αυστηρά και στα δύο χέρια. Ενδεικτικά μπορώ να αναφέρω κάποιες από τις συνδέσεις ή και μεμονωμένες βαθμίδες όπου πρέπει να τηρείται οπωσδήποτε ο ίδιος δαχτυλισμός και στα δυο χέρια:

α) I – V – I I – IV – I I – IV – V – I I – V – VI – V – I

β) I – VII – I I – V6 – I I6 VII6

γ) Στη β' αναστροφή (6/4) που περιλαμβάνει το Διαβατικό, το Ποικιλματικό, το Πτωτικό 6/4, στην Αρμονική αλυσίδα, την V7 και τις αναστροφές της.

Για να μην «καταλήξουν» οι συνδέσεις των βαθμίδων, μια απλή - «πιανιστική» ανάγνωση, επιβάλλεται ο μαθητής, τόσο κατά την ώρα της μελέτης στο σπίτι όσο και κατά την ώρα του μαθήματος, να εκφωνεί ταυτόχρονα τις συνδέσεις των βαθμίδων που εκτελεί.

Με αυτό τον τρόπο, θα μπορεί να συνδυάζει τη «μνήμη του χεριού» του με την «αρμονική» του μνήμη, που αφορά τη θέση και τους φθόγγους από τους οποίους αποτελούνται οι βαθμίδες στις εκάστοτε κλίμακες. Το ίδιο θα πρέπει να γίνεται και για την Άσκηση 2.

Αφού τελειώσουμε με την Άσκηση 1, μπορούμε ενδεικτικά να πάμε στο τέλος του κεφαλαίου και να ζητήσουμε άμεσα από τον μαθητή, να μας εναρμονίσει την πρώτη άσκηση Βασίμου που δίνεται.

Επίσης, για να κινήσουμε περαιτέρω το μουσικό ενδιαφέρον του μαθητή, μπορούμε να του δείξουμε πως ακούγεται και πως μπορεί να παιχθεί η Άσκηση 1 (εκτός της κάθετης μορφής όπως αυτή εμφανίζεται), εφαρμόζοντας πιο διανθισμένους τρόπους (βλ. κεφ. «Προτάσεις Πιανιστικής Συνοδείας»). Συστήνω ανεπιφύλακτα μετά από δύο - τρεις πρώτες αναγνώσεις και εάν ο μαθητής έχει αποκτήσει μια σχετική ευχέρεια, να προχωρήσει στη μελέτη των ασκήσεων με τους τρόπους 1 και 2 του παραπάνω κεφαλαίου.

* Περισσότερες λεπτομέρειες και οδηγίες στην ιστοσελίδα μας: www.nickmusic.gr/instructions-videos

Απευθείας Εναρμόνιση

(Οδηγίες για τον καθηγητή)

Άσκηση 2

Στην Άσκηση 2 ο μαθητής θα πρέπει να είναι σε θέση να εκτελεί από μνήμης, αργά και χωρίς λάθη, τις συνδέσεις που περιγράφονται στις εκάστοτε κλίμακες με δύο τρόπους: είτε με τον απλό και κάθετο τρόπο παιξίματος, είτε με κάποιους από αυτούς που περιγράφονται στο τέλος του βιβλίου (βλ. κεφ. «Προτάσεις Πιανιστικής Συνοδείας»). Επαναλαμβάνω, *μόνο εάν ο μαθητής έχει αποκτήσει τη σχετική ευχέρεια.*

Στα πρώτα μαθήματα πρέπει να τις εκτελεί μόνο σε θέση 8^{ης}. Αργότερα, μπορούμε να ζητήσουμε από τον μαθητή να τις εκτελέσει σε θέση 3^{ης} και 5^{ης}.

Όμως, εάν ο μαθητής δεν είναι σε θέση να εκτελέσει την παραπάνω άσκηση με κανένα από τους δύο τρόπους, συνιστάται περαιτέρω μελέτη της Άσκησης 1 με τον απλό και κάθετο τρόπο παιξίματος.

Άσκηση 3

Στην Άσκηση 3 ο μαθητής θα πρέπει αργά και μόνο με το δεξί χέρι, να παίζει από μνήμης και με διαφορετική σειρά όλες τις κλίμακες που ξεκινούν από την ίδια νότα, π.χ. από Ντο, Ρε, Μι, και ούτω καθεξής (ο δαχτυλισμός που περιγράφεται είναι προαιρετικός).

Και εδώ είναι σημαντικό ο μαθητής να *διευκρινίζει* ποια κλίμακα παίζει. Π.χ. «αυτή είναι η Ντο μείζονα» ή «αυτή είναι η Σολ μείζονα» και όχι «αυτή είναι η Ντο, η Σολ, εννοώντας πάντα βεβαίως τις μείζονες κλίμακες.

Το ίδιο θα πρέπει να συμβαίνει και με τις ελάσσονες, «αυτή είναι η Ντο ελάσσονα αρμονική» ή «αυτή είναι η Σολ ελάσσονα μελωδική». Αυτό το αναφέρω διότι, μάταια ο δάσκαλος πολλές φορές, προσπαθεί να εξηγήσει τη διαφορά ανάμεσα στη Φα μείζονα και στη Φα# μείζονα ή ανάμεσα στην Ντο ελάσσονα αρμονική και την Ντο ελάσσονα μελωδική.

Οι κλίμακες λοιπόν θα πρέπει να εκτελούνται *απ' έξω, αργά, χωρίς λάθη και χωρίς κανένα «δισταγμό»* από μέρους του μαθητή.

Είναι πολύ σημαντικό στο πρώτο μάθημα να επισημανθούν από μέρους του δασκάλου, οι *διαφορές* μεταξύ των διαφόρων κλιμάκων, καθώς και να συστήσει στον μαθητή έναν εύκολο τρόπο αποστήθισης.

Π.χ. με αφορμή όλες τις ελάσσονες κλίμακες από Ντο, εξηγούμε στον μαθητή ότι:

- α) οι κλίμακες αποτελούνται από δύο τετράχορδα (δηλ. δύο τετράδες φθόγγων)
- β) η Ντο ελάσσονα *Φυσική* είναι η *μοναδική ελάσσονα κλίμακα χωρίς προσαγωγή*, έχει δηλαδή ανεβαίνοντας ή κατεβαίνοντας στις δύο τελευταίες της νότες, απόσταση *τόνου*.
- γ) η Ντο ελάσσονα *Αρμονική* είναι ίδια με τη *Φυσική* ελάσσονα κλίμακα αλλά με προσαγωγή στο τέλος, έχει δηλαδή ανεβαίνοντας ή κατεβαίνοντας στις δύο τελευταίες της νότες, απόσταση *ημιτονίου*.
- δ) Η Ντο ελάσσονα *Μελωδική* όταν ανεβαίνει, είναι ίδια στο πρώτο τετράχορδο με τη *Φυσική* και την *Αρμονική κλίμακα* (οι πρώτες τέσσερις νότες είναι ίδιες), είναι ίδια με το δεύτερο τετράχορδο της *Ντο μείζονας* (οι τέσσερις τελευταίες νότες είναι ίδιες) και *κατεβαίνοντας είναι ίδια με τη Φυσική*, δηλαδή κατεβαίνει στις τρεις τελευταίες της νότες με απόσταση *τόνου*.
- ε) Τέλος, ζητάμε πάντοτε από τον μαθητή να μας αναφέρει τον *προσαγωγή* της κάθε κλίμακας.

* Περισσότερες λεπτομέρειες και οδηγίες στην ιστοσελίδα μας: www.nickmusic.gr/instructions-videos

Απευθείας Εναρμόνιση

(Οδηγίες για τον καθηγητή)

Εναρμόνιση και τρόπος παιζίματος των ασκήσεων στο τέλος κάθε κεφαλαίου

Στο τέλος κάθε κεφαλαίου υπάρχουν ασκήσεις με δοσμένα Βάσιμα και Μελωδίες. Καλό είναι ο μαθητής να προχωρήσει στις ασκήσεις αυτές, αφού πρώτα έχει διδαχθεί την Άσκηση 1 και 2, τουλάχιστον στις δύο με τρεις πρώτες μείζονες κλίμακες με διέσεις και υφέσεις καθώς και τις σχετικές τους ελάσσονες ανά κεφάλαιο. Αναλυτικά:

Εναρμόνιση Βασίμου:

α) Δίνεται επαρκής χρόνος στον μαθητή να αναγνωρίσει ανά 4 μέτρα, τις βαθμίδες που θα χρησιμοποιήσει.

β) Μαζί με τη βοήθεια του δασκάλου (κυρίως στα πρώτα μαθήματα) σκέφτεται πρώτα, ποιος φθόγγος θα βρίσκεται στο αριστερό χέρι (δηλ. στη φωνή του μπάσο), ποια βαθμίδα (συγχορδία) αντιστοιχεί σε αυτόν, ποιοι φθόγγοι εμπεριέχονται σε αυτήν και όταν είναι έτοιμος, παίζει όλους τους φθόγγους ταυτόχρονα. Κατόπιν, επαναλαμβάνοντας την ίδια διαδικασία με τον επόμενο φθόγγο, κοιτά στο δεξί του χέρι και προσέχει εάν υπάρχει κάποιος κοινός φθόγγος σε σχέση με την προηγούμενη συγχορδία. Εάν ναι, τότε διατηρεί τα ίδια δάχτυλα στους κοινούς φθόγγους και συμπληρώνει τους υπόλοιπους (εκτός της σύνδεσης II - V).

Δηλαδή, με απλά λόγια όταν είναι να προχωρήσει στην επόμενη συγχορδία, δε μετακινεί τα δάχτυλά του από τους φθόγγους της προηγούμενης, παρά τα διατηρεί μέχρι να διαπιστώσει αν υπάρχουν κοινοί φθόγγοι.

Εναρμόνιση Μελωδίας:

Η ίδια διαδικασία ακολουθείται και στη μελωδία, μόνο που τώρα σκέφτεται πρώτα το δεξί χέρι να «φέρει» τον φθόγγο που δίνεται από την άσκηση ως υψηλότερη φωνή (δηλ. ως σοπράνο), κατόπιν το αριστερό χέρι που θα «φέρει» τον φθόγγο ως τη χαμηλότερη φωνή της συγχορδίας (δηλ. ως μπάσο) και στο τέλος να συμπληρώσει ενδιάμεσα τους φθόγγους που λείπουν.

* Ειδικότερα στις μελωδίες, μετά την εκμάθηση της Β' αναστροφής, τόσο ανά 4 μέτρα όσο και στο τέλος, καλό είναι να εφαρμόζεται το Πρωτικό 6/4.

Απευθείας Εναρμόνιση

(Οδηγίες για τον καθηγητή)

Περί τρόπου μελέτης, εξέτασης, παράδοσης & αναγνώρισης διαδοχής συγχορδιών (*Dictée*), ασκήσεων, κλιμάκων καθώς και διδακτέας ύλης ανά κεφάλαιο

Τρόπος μελέτης

Είναι επιβεβλημένο τόσο την ώρα της μελέτης όσο και της παράδοσης, ο μαθητής να εκφωνεί ταυτόχρονα και τις συνδέσεις των βαθμίδων που εκτελεί. Με αυτόν τον τρόπο, θα μπορεί να συνδυάσει τη «μνήμη του χεριού» με την «αρμονική» του μνήμη, (αυτήν που αφορά τη θέση και τους φθόγγους από τους οποίους αποτελούνται οι βαθμίδες στις εκάστοτε κλίμακες). Το ίδιο θα πρέπει να γίνεται και στην Άσκηση 2.

Χρόνος παράδοσης και εξέτασης

Ο χρόνος εξέτασης και παράδοσης που προτείνω να δοθεί ανά μαθητή για το μάθημα της Απευθείας Εναρμόνισης (πέραν του μαθήματος της Αρμονίας), είναι *20 λεπτά εβδομαδιαίως*.

Τρόπος εξέτασης

Σε κάθε μάθημα ο μαθητής θα πρέπει μέσα σε λιγότερο από 20', να εκτελεί με σχετική άνεση και αργά τις Ασκήσεις 2 και 3, ενώ ταυτόχρονα να εκφωνεί τις συνδέσεις των βαθμίδων καθώς και να διευκρινίζει πλήρως (με τον τρόπο που προαναφέρθηκε) το όνομα της κάθε κλίμακας που εκτελεί.

Τρόπος παράδοσης – αναγνώριση διαδοχής συγχορδιών (*Dictée*)

Σε κάθε μάθημα και ανά εβδομάδα θα πρέπει το λιγότερο να δίνεται προς μελέτη, *μια μείζονα κλίμακα και η σχετική της ελάσσονα*. Βεβαίως, ανάλογα με τον μαθητή (και πάντα κατά την κρίση του δασκάλου) μπορεί η παραδοτέα ύλη να αυξηθεί ή να μειωθεί.

Στα πρώτα δύο - τρία μαθήματα, ο μαθητής πρέπει να *προχωρήσει παρακάτω με τη βοήθεια του δασκάλου του* για να διορθωθούν τυχόν προβλήματα ανάλυσης και εκτέλεσης των ασκήσεων, τη θέση των χεριών στο πιάνο, ρυθμικά προβλήματα, κ.τ.λ. Μετά από τα πρώτα μαθήματα, ο δάσκαλος απλώς θα υπαγορεύει στον μαθητή τις επόμενες ασκήσεις προς μελέτη.

Στον εναπομείναντα χρόνο ως εξάσκηση που αφορά την *αναγνώριση διαδοχής των συγχορδιών (Dictée)*, ο δάσκαλος μπορεί να παίξει στον μαθητή, κάποιες από τις συνδέσεις της Άσκησης 2 ή από τις ασκήσεις που περιγράφονται στο τέλος κάθε κεφαλαίου.

Ασκήσεις

Στο τέλος κάθε κεφαλαίου, *προτείνονται προς μελέτη και εξέταση*, όλες οι ασκήσεις στην Ντο μείζονα και από τις υπόλοιπες, τουλάχιστον *τρεις* ασκήσεις με βάσιμα και μελωδίες αντίστοιχα.

*Οι ασκήσεις προς μελέτη και εξέταση, προτείνονται στον μαθητή, αφού πρώτα έχει παίξει την Άσκηση 1, τουλάχιστον στις δύο - τρεις πρώτες μείζονες κλίμακες με διέσεις και υφέσεις καθώς και τις σχετικές τους ελάσσονες.

Απευθείας Εναρμόνιση

(Οδηγίες για τον καθηγητή)

Διδακτέα ύλη

Η διδακτέα ύλη ανά κεφάλαιο πρέπει τουλάχιστον να κινείται μεταξύ των πρώτων δύο - τριών μείζονων κλιμάκων με διέσεις και υφέσεις καθώς και των σχετικών τους. Από εκεί και έπειτα, ανάλογα με τον μαθητή και την κρίση του δασκάλου, μπορεί ο μαθητής να προχωρήσει και σε πιο δύσκολες κλίμακες π.χ. στη Φα# ελάσσονα.

Το όφελος βεβαίως είναι προφανές και πολλαπλό για τον μαθητή, όταν θα κληθεί στις εξετάσεις (και όχι μόνο), να εναρμονίσει μια μελωδική γραμμή στην Ντο μείζονα ή στη Λα ελάσσονα.

Κλίμακες

Στην περίπτωση όπου η ύλη έχει περιοριστεί (λόγω των δυνατοτήτων του μαθητή), στις *δύο πρώτες μείζονες κλίμακες με διέσεις και υφέσεις καθώς και τις σχετικές τους ελάσσονες*, η Άσκηση 3 που αφορά την εκμάθηση των κλιμάκων, είναι *οπωσδήποτε αναγκαία*. Με άλλα λόγια, πρέπει ο μαθητής να αποστηθίσει όλες τις κλίμακες στο Α' έτος της Απευθείας Εναρμόνισης, ανεξαρτήτως των υπολοίπων ασκήσεων.

Θέματα επανάληψων

Τα θέματα αυτά δίνονται στον μαθητή ως γενική επανάληψη όλων όσων έχει διδαχθεί, σε ολόκληρο το Α' έτος της Απευθείας Εναρμόνισης.

..Τελευταίες σκέψεις

Είναι πολύ σημαντικό, ο μαθητής να μπορεί να εκτελεί με ευχέρεια και χωρίς λάθη στα πρώτα μαθήματα, τις Ασκήσεις 1 και 2 στην Ντο μείζονα και στη Λα ελάσσονα, διότι αυτές οι δύο ασκήσεις επαναλαμβάνονται ακριβώς με τον ίδιο τρόπο, σε διαφορετικές κλίμακες.

Είμαι πεπεισμένος λοιπόν, ότι εάν κάποιος παίζει πολύ καλά, τις ασκήσεις αυτές στις παραπάνω κλίμακες, μπορεί να παίζει τα ίδια και σε οποιαδήποτε άλλη.

Είναι θέμα μελέτης και μόνο!

Καλή επιτυχία...